

Interne Staatshervorming en de kunsten invloed van de wijziging van de beleidstructuur op het kunstenveld

standpunt van oKo in verband met het Groenboek

1. Kader

De Vlaamse regering heeft de ambitie om, na een debat van zowat twee decennia, de binnenlandse bestuurlijke organisatie daadwerkelijk te vernieuwen. De huidige economische en financiële situatie wordt hiervoor als een geschikt momentum ervaren.

Men wil deze interne staatshervorming naar verluidt realiseren met de betrokkenheid van alle stakeholders: de verschillende bestuursniveaus, de beleidsdomeinen, het Vlaams Parlement en het middenveld. Deze betrokkenheid zou in het beslissingstraject van de interne staatshervorming ingebakken zitten. In het regeerakkoord en de beleidsnota binnenlands bestuur werden de krijtlijnen en doelstellingen van de interne staatshervorming duidelijk aangegeven. Op basis van de input van de verschillende beleidsdomeinen en bestuursniveaus werd een groenboek opgesteld, dat op 23 juni 2010 door de Vlaamse regering werd goedgekeurd. Na bespreking van dit groenboek zal de Vlaamse regering een witboek aannemen met de concrete beslissingen.

Het groenboek focust op concrete doorbraken in de diverse beleidsdomeinen. Deze doorbraken worden beschouwd als de eerste belangrijke stappen in de richting van een nieuwe bestuurlijke organisatie. Het is de bedoeling van de Vlaamse regering om te komen tot een slagkrachtige overheid die inzet op effectiviteit en efficiëntie, en dit in een kader waarin het democratische aspect niet uit het oog mag worden verloren.

2. Wat zegt het Groenboek over cultuur en de kunsten?

Voor de provinciebesturen wordt het accent op grondgebonden materies gelegd. Cultuur is een bij uitstek niet-grondgebonden bevoegdheid. De provinciebesturen treden bijgevolg terug uit het beleidsveld cultuur en zullen enkel nog een beperkt aantal bevoegdheden/taken binnen dit beleidsveld kunnen opnemen op basis van een gesloten lijst van taken/bevoegdheden.

De beperkte gesloten lijst van bevoegdheden/taken op het vlak van cultuur voor het provinciaal niveau bestaat uit:

- Het depotbeleid;
- Het streekgericht bibliotheekbeleid;
- Eigen instellingen indien deze niet op een ander niveau kunnen overgenomen worden.

Momenteel wordt op het provinciale niveau nog beleid gevoerd op het vlak van de amateurkunsten, de kunsten en het cultureel erfgoed. Er zal nu worden onderzocht of de processen en bevoegdheden die hieraan gekoppeld zijn naar twee bestuurlijke niveaus kunnen worden gebracht en op welk wijze dit dan best gebeurt. Dit betekent dat de provinciebesturen geen andere decretale taken of bevoegdheden worden toegekend noch eigen initiatieven op het vlak van (niet exhaustief): lokaal cultuurbeleid, sociaal-cultureel werk.

De huidige taken en bevoegdheden worden, samen met de bijhorende mensen en middelen en in overleg met de besturen, overgeheveld naar het Vlaamse, intergemeentelijke of lokale niveau. Het groenboek stelt expliciet dat dit niet mag leiden tot een verarming van de sector in zijn totaliteit.

3. Overwegingen van oKo

3.1. Het principe

Voorafgaand kan gesteld worden dat oKo het principe van een herschikking van de beleidsniveaus, waarbij transparantie en verduidelijking met betrekking tot de diverse bevoegdheden wordt nagestreefd, voorzeker positief kan onthalen.

3.2. Betrokkenheid?

Het Groenboek vermeldt in de inleiding dat "de interne staatshervorming zal worden gerealiseerd met de betrokkenheid van alle stakeholders: de verschillende bestuursniveaus, de beleidsdomeinen, het Vlaams Parlement en het middenveld" en dat "de betrokkenheid van de stakeholders ingebakken zit in het beslissingstraject van de interne staatshervorming".

Ondanks de belangrijke implicaties voor het beleidsdomein cultuur – inclusief de kunsten – is, ter gelegenheid van de redactie van het Groenboek, de kunstensector nooit aangesproken voor enige input of reflectie. De vermelde betrokkenheid van de stakeholders moet dan ook gebeuren – en wellicht afgedwongen – bij de vertaling van de principes en doorbraken van het Groenboek naar de concrete beslissingen van het in het vooruitzichtgestelde Witboek.

Er is in het Groenboek geen enkele referentie naar een methodiek of naar een moment waarop dit kan gebeuren.

Het kunstenveld wil dan ook aan de betrokken ministers in de Vlaamse Regering - Geert Bourgeois, Joke Schauvliege en Kris Peeters - laten weten dat het betrokken wil zijn in de verdere fase van bespreking en uitwerking van de Interne Staatshervorming

3.3. Financiële gevolgen voor de sector

In het Groenboek wordt zeer expliciet de financiële crisis als geschikte 'trigger' beschouwd om de interne staatshervorming, na jaren van erover te spreken, nu ook te concretiseren. Dit impliceert dan ook dat men hoopt op een budgettair voordeel uit deze operatie.

Het valt dan ook niet uit te sluiten dat deze beleidswijziging gepaard zou kunnen gaan met een vermindering van de investeringen en uitgaven voor het beleidsdomein cultuur, waaronder de kunsten.

Het Groenboek zelf probeert deze vrees te nuanceren

Voor wat betreft de overheveling van de huidige taken en bevoegdheden op het vlak van cultuur van de provinciale overheid, samen met de bijhorende mensen en middelen naar het Vlaamse, intergemeentelijke of lokale niveau wordt expliciet gesteld dat dit niet mag leiden tot een verarming van de sector in zijn totaliteit.

Voor de overdracht van de provinciale instellingen naar respectievelijk het Vlaamse of het lokale niveau wordt beloofd dat "de overdracht van financiële middelen in kaart worden gebracht en dat dit een noodzakelijke voorwaarde is om deze doorbraak te kunnen forceren"

Deze zinsnede blijkt op het eerste gezicht echter geen garantie voor het feit dat de huidige budgetten onverkort overgeheveld zullen worden.

De kunstensector wil ten stelligste benadrukken dat de ondersteuning en de middelen die momenteel voor de kunsten worden uitgetrokken, na en via de interne staatshervorming evenzeer en onverkort worden ingezet ter ondersteuning van de artistieke praktijk. Een bijkomende besparingsgolf, vermomd als interne staatshervorming dient te allen prijze te worden vermeden.

3.4. Naar welk niveau zou (best) worden overgeheveld? – Enkele overwegingen

a. bepalingen in het kunstendecreet

Het provinciale niveau wordt veelvuldig vermeld in diverse artikelen van het kunstendecreet. Zo krijgen de provincies een specifieke (mogelijke) taak toegewezen in verband met de stadstheaters (art. 10) en met de Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap (art. 19). Een provincie kan ook zelf structureel gesubsidieerd worden als organisator van een professionele kunstenuitwerking (art. 4 en 12, art. 39 en 45). Deze artikelen dienen, bij uitvoering van de principes van het groenboek, aangepast te worden.

De provinciale werkingen die momenteel in het kunstendecreet worden ondersteund (zoals CC Dommelhof, Z33, ...) zullen, in voorkomend geval, wellicht een andere structuur en organisatievorm moeten aannemen.

b. de huidige cultuursubsidiëring door provincies

Zowat elke provincie subsidieert de kunsten; de middelen die hierbij in het geding zijn, zijn aanzienlijk. De toedeling gebeurt zowel op ad hoc-basis als via beheersovereenkomsten en reglementen. Voor heel wat elementen uit dit provinciaal cultuurbeleid wordt aansluiting gezocht en gemaakt met het cultuurbeleid van de gemeenten en/of met dit van de Vlaamse Gemeenschap.

De cultuurfinanciering door de provincies blijkt alleszins een duidelijke aanleiding om, als provincie, hierover te communiceren. Hierdoor kan de provincie zichzelf – en haar mandatarissen – bekendheid en legitimiteit verschaffen. Over de eigenlijke communicatieve meerwaarde voor de kunstensector (naast de eigen bekendmaking, deze van de stad of gemeente en deze van Uit in Vlaanderen) kan in vraag worden gesteld. Alleszins zou het een goede zaak zijn dat, bij overheveling van de cultuurbudgetten, ook met het communicatiebudget dat hiermee gepaard gaat, rekening zal worden gehouden.

c. welk niveau is de beste ontvanger?

c.1. financiële middelen voor de kunsten naar Vlaanderen?

Overheveling van de provinciale middelen naar het Vlaamse niveau lijkt voor de kunsten op het eerste zicht het meest aangewezen.

Deze overheveling kan, indien gewenst, gepaard gaan met het oormerken van specifieke budgetten; Hierdoor zouden, zeker in een eerste fase, instellingen en organisaties hun 'historisch opgebouwde subsidies' op het provinciale niveau nog (enige tijd) behouden. De ervaring leert echter dat deze gelden toch zeer snel aan de meer generieke begrotingspost worden toegevoegd; Dit gebeurde enkele jaren geleden zo met de middelen van de Nationale Loterij en met de Internationale kredieten.

Ook nu zal wellicht al zeer snel de (her)verdeling gebeuren zonder rekening te houden met de provinciale historiek.

De overheveling naar Vlaanderen, gepaard gaande met de toevoeging aan de generieke begrotingspost, laat toe dat de instellingen getaxeerd worden op hun specifieke positie en rol in vergelijking met soortgelijke organisaties uit de rest van Vlaanderen. Dit biedt een grote kans op een objectievere toekenning van de middelen, los van het lokale/provinciale belang en op een billijkere verdeling van de middelen waarbij aan gelijkaardige organisaties ook gelijkaardige bedragen worden toegekend.

c.2. financiële middelen voor de kunsten naar de gemeenten?

Een overheveling naar het gemeentelijke en stedelijke niveau lijkt enkel interessant voor kunstenuitwerkingen met een stevig plaatselijk maatschappelijk draagvlak, gelegen in een gemeente of stad met een ruime cultuurbegroting en geleid door een cultuur- en kunstminnend bestuur.

Ook hier zijn echter lessen te trekken uit het verleden: een lokaal niveau heeft een vanzelfsprekende neiging om, bij beleidbeslissingen, bijzonder (en uitsluitend) aandacht te besteden aan initiatieven die zich richten op dit lokale niveau of alleszins voor zover ze voor dit

niveau nuttig zijn. Voor initiatieven of activiteiten die dat niveau overstijgen, worden veel minder gemakkelijk fondsen ter beschikking gesteld.

Indien de provinciale middelen zullen toegevoegd worden aan de algemene middelenbegroting van gemeente of stad (gemeentefonds), zullen ze er spoedig onzichtbaar in worden.

Bij overheveling naar gemeente/stad mag er dan al minder sprake zijn van de bovenvermelde concurrentiepositie tussen gelijkaardige of gelijksoortige kunstorganisaties; voor een latere verdeling van de middelen zullen echter wel alle andere mogelijke uitgavenposten in concurrentie treden met de kunstorganisatie die vroeger (ook) door de provincie werd betoelaagd. Hierbij is het gevaar groot dat minstens een deel van de gelden die vroeger door de provincie voor kunsten werden ingezet, nu een andere bestemming krijgen in andere beleidsdomeinen. Daarom moet er bijzonder strikt op worden toegezien dat de culturele middelen die via herverdeling in het gemeentefonds terechtkomen, ook duidelijk geormerkt blijven, zodat hun culturele bestemming duidelijk blijft.

Ook de beleids optie om de plaats en de methode van het cultuurbeleidsplan te herzien (lees: het belang ervan te verminderen), kan er toe leiden dat de aandacht voor cultuur en meer bepaald voor kunsten inboet aan aandacht in hoofde van de lokale beleidsvoerders.

Provincies nemen traditioneel een grotere verantwoordelijkheid in het beleidsdomein cultuur in, naarmate ze minder grootstedelijke spelers hebben. Overheveling naar het lokale niveau heeft daar veel minder zin, omdat er geen lokale speler is die een interregionale culturele taak naar behoren kan vervullen en/of daar gemandateerd voor is.

Men zou dan ook kunnen stellen dat er, voor specifieke situaties en regio's, toch best een rol blijft weggelegd voor de provincies op het gebied van cultuur, namelijk indien dit beleidsniveau de meest aangewezen overheidsfactor blijkt te zijn voor de realisatie en de ondersteuning van culturele / artistieke ontwikkeling op streekniveau.

c.3. quid provinciale organisaties?

Ook hier lijkt het evident dat de middelen voor deze organisaties in de toekomst bij de Vlaamse Gemeenschap worden ondergebracht. Immers, om het met de woorden van Staf Pelckmans te zeggen: *"of de Turnhoutse (lees: gemeentelijke) belastingbetaler opnieuw bereid is integraal op te draaien voor de regionale en landelijke uitstraling van het huis (lees: de regionaal georiënteerde kunstorganisatie) is zeer de vraag..."*

Eventueel is hiervoor ook een statuutswijziging nodig. En wellicht zullen deze 'nieuwe' organisaties, indien hun activiteiten daar aanleiding toe geven, ook hun positie in het sociale landschap moeten herzien en toetreden tot PC 304.

4. het oKo-Standpunt

oKo wil het principe van een herschikking van de beleidsniveaus, waarbij transparantie en verduidelijking met betrekking tot de diverse bevoegdheden wordt nagestreefd, positief onthalen.

Alvorens de vermelde principes van het Groenboek ook effectief worden omgezet in beslissingen, lijkt het wel noodzakelijk dat de huidige toestand duidelijk in kaart wordt gebracht, waarbij een duidelijk beeld wordt geschetst van de directe en indirecte middelen en van de mankracht die momenteel door het provinciale beleidsniveau ten behoeve van cultuur en meer bepaald van de kunsten worden ingezet.

Het is eveneens nodig om op voorhand de diverse mogelijke scenario's uit te werken en ze op hun consequenties te onderzoeken.

Zowel de analyse van de huidige toestand als de uitwerking van mogelijke scenario's ontbreken momenteel. Het lijkt oKo een noodzakelijke voorwaarde dat deze worden opgemaakt, alvorens tot enige beleidsuitvoering kan worden overgegaan.